

Toimetaja veerg

Päivi Märjamaa,
toimeteja

Novembri ilmad on pimedad, udused ja sumedad. Looduselt on suverüü ära võetud, kuid uut, valget talirõivast jagatakse ses kuus napilt või sootuks mitte.

Kitsed ja põdrad peavad end juba koduloomadena üleval – koduõuel kõndiva metslooma graatsiat võidki unustada end imetlema. Reaalsus rabab meid jalust kui avastame, et kaunis loom on kallid pargipuud oksatuteks tokkideks püganud ja õunapuudegi väljanägemist oluliselt korrigeerinud...

Aga inimene on visa. Kevadel istutame uued puud, peame plaani aia ehitamiseks ja kevadtalvel läheme valima...

Kui pargi rajamisel toetume isiklikule ilumeelele, intuitsioonile ja moetrendidele, siis riigikokku valime neid poliitikuid, kes end piisavalt „söödavasse“ pakendisse on seadnud. Vaatame neid, loeme artikleid, kuulame nende sõnu. Ei usu ja usume siiski...

Novembris, hingedeajal on paslik mõelda sellele, et ükski indiviid pole maailma algus ja lõpp. Ajutise ja ambitsioonika kõrval on olulisemad sellised väärtused nagu suguvõsa, esivanemad ja järeltulijad. Jäljetult ei kao keegi. Jäävad mälestused, jäävad esemed, mis lähedasi meelde tuletavad...

Sügistööd on peaaegu tehtud. Tõmmake hinge. Jõuluhullus pole enam kaugel.

Hingedeaja mõtisklus

Tiit Kuusemaa

Kätte on jõudmas hingedeae – omamoodi nukker ja hell aeg, mil igasugu müütilisi-müstilisi tegelasi liikumas on: hinged, mardid-kadrid ning varsti juba ka päkapi-kud. See kõik kuulakse pigem laste maailma, kuid osutub üllatavalt aktuaalseks ka suurte ja tarkade inimeste jaoks. Pannakse küünal kodu aknale või kallima kalmule igatsuse märgiks: „oled mulle ikka kallis!”

Mida kõneleb see üsna hiljaegu taas populaarseks saanud komme?

Esiteks sellest, et meis on peidus *laps* - loov, mängiv, unistav, natuke kartev ja siiski usaldav, kes ei küsi me vanusest, aukraadist ega ka kõrgest haridusest. Kui järele mõelda, siis tunduvad huvitavad ja ligitõmbavad eriti need inimesed, kelle kõrv pole kurdiks jäänud *lapse* häälele endas. Seevastu vahel igavad ja kardetavadki on pealaest jalatallani mõistuslikud kaaskodanikud.

Teiseks kõneleb hingedeaja populaarsus vaatamata nõukoguliku ratsionalismi jääajale sellest, et see komme on seletamatult *oma*. Nii nagu vahel vaist juhivad sind eksimatult (heas mõttes) saatusliku inime-

se või kadunud asja juurde, nii tasub usaldada ka sisetunnet, kui see ära tunneb just selle võtme, mis sobib sinu lukuauku. Nagu organism, see „pimeloom”, kes teab sageli meist paremini, milline toit talle hetkel parim on. Kui miski on üdini *oma*, siis tuleb seda eriliselt hoida ja mitte ära põlata. Sest just see moodustab meie identiteedi - meie olemise ja enesemõistmise selgroo. Just nagu sein, mille külge kinnitada nagid ning konksud kõigi hiljem juurdeõpitud ja -korjatud asjade ülesriputamiseks.

Mis seal „teisel pool” kõik õieti on, seda me ausalt öeda keegi lõplikult ei tea. Võta või *pühakute päev* (mil tegeldakse siis mõneti vagamate lahkunud hingede-ga) novembri algul. Vana katoliiklik kirik nii idas kui läänes peab siis meele oma kirikus olnud pühi inimesi (pühakuid). Pooletuhande aasta taguses kontekstis, mil kõiksugu teisejärgulisi taevasi ja maiseid tegelasi oli saanud nii palju, et hakkasid varjutama Jumala Poega ennast, leidis usuisa Martin Luther, et lõpetame ära selle surnute kummardamise. Ja omajagu tõtt on temalgi. Nüüd aga on luteri kirikuski tasapisi vanad kombesid hakanud tagasi tulema.

Jah, ega ka kirikumehed kõike ei tea. Saati siis „lihtsurelik”, kes kimpus hingede, vaimude, kummituste, poltergeistide ja muude ebamaisete tegelaste eristamise ning äraseletamisega. Ja siin ei ole midagi häbeneda. Kuid tundub, et padu-eitamise aeg hakkab mööda saama. Mul on väga raske uskuda, et nn Harry Potteri põlvkonda annaks enam ümber kasvada ateismi vaimus. Kõike ebamaist puudutav loosung „Miski pole võimalik!” on asendunud loosungiga „Kõik on võimalik!” Ja ma pole sugugi kindel, kas see vastasäärmus eriti parem on. Küllap tõde on kuskil keskel. Ja seda tõde me oleme

kutsunud otsima ilmselt elu lõpuni. See võib kõlada nukraks- ja arakstegevalt. Vaid põhikooli lõpetanule on kõik selge, alles pärast ülikooli hakkab inimene aru saama, kui vähe ta õieti teab.

Hingedeaega tagasi tulles: sügise-ne hämarus ja udu koos seal peituvate salapärase olenditega tuletavad meile meelde meie (nägemise) piiratust ja teevad meid alandlikuks Kõiksuse palge ees. Moodsate võimsate valgusallikate ja toidust pungil supermarketite keskel on meil väga raske kujutada oma vanavanavanemate elu (ja see oli kõigest sadakond aastat tagasi!). Kuidas nad talve lähene-

des mõtlesid murega: kuidas me selle üle elame? Kas jätkub toitu, tervist, küttepuid? Kas jõuame ikka läbi pimedas ja tuisu ühest turvalisest paigast teise, abiks vaid oma silmad ja jalad?

Hingedeaeg viib meid tagasi oma lätete juurde ja laseb aimata oma olu ilma kaasaegse tehnika „karkudeta” (mis ühel halval hetkel võivad ka ära kukkuda). Selles hellas ajas on meil võimalus taas kohtuda *lapsega* endas, kes on ehk pidanud kaua ootama, millal leiame aega tema jaoks. Ses nukravõitu ajas leiame tuge kaugemalt kui oma elektrilambi valgussõõrist ega olegi enam nii ükski...

Volikogu istungilt

Viive Paltseri, vallasekretär

Volikogu korraline istung toimus 25. oktoobril k.a.

Küsimusi arutati kinnitatud alljärgneva päevakorra alusel.

Alustuseks kuulati vallavanem Vahur Jaakma informatiivset ülevaadet vallavalitsuse tegevustest istungitevahelisel perioodil. Kokkuvõtte ettekandest:

- 1) sõlmiti leping Lõuna Politseiprefektuuri finantseerimiseks 2006.aastal summas 10,0 tuh krooni, et toetada politsei ja abipolitseinike ühispatrulle meie valla territooriumil;
- 2) Eesti Maaülikooli maastikuarhitektuuri tudengid koostavad kurusetöö raames Puhja aleviku üldplaneeringut (on käinud kahel korral tegemas ka paikset ülevaadust);
- 3) alustasime valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava (ÜVK, AK) koostamist. Töö teostajaks on Kristi Kull (varasem kogemus Vara ja Ülenurme valla ÜVK-dega). Töö valmimise tähtaeg on novembri lõpp – detsembri algus 2006;
- 4) kodanikualgatuse korras ja valla kaasabil on Rekul valminud betoonist slipp;
- 5) 22. septembrist kuni 01. oktoobrini toimus Ulila perearstikeskuse ruumides remont. Perearstid jätkavad tööd samades ruumides ja investeerivad uude mööblisse umbes 22000 krooni. Vald arvab, et on mõeldav ja kasulik samas majas ruumide kohandamine apteegile;
- 6) korraldasime tänavavalgustuse laiendamist Rämsi külas;
- 7) Eesti Energia on alustanud Puhja aleviku osadetailplaneeringu piirkonnas 15kV õhuliini maakaabliga vahetami-

se ehitushanget. Lubadus on 2006 aasta jooksul töö ära teha. Valla omaosalus on 107000 kr (50%);

- 8) 13.oktoobril toimus Uula Huvikeskuses *arengupäev*;
- 9) probleem on Heldur Raave kauplusauto jätkusuutlikkusega. H.Raave andmetel on käive Puhja vallas vähenenud 20%, maakonnas üldiselt 12%. Senine valla toetus on olnud 12 000 kr aastas, järgmiseks aastaks küsitakse juurde 50-75%. Osalevad omavalitsused on: Elva linn, Ülenurme, Rõngu, Konguta, Tähtvere, Nõo, Rannu ja Puhja;
- 10) 19. oktoobril toimus Uula Huvikeskuses *üldplaneeringu päev*. Konsultant P. Männiksaare hinnangul võiks esimene avalik arutelu toimuda novembrikuu viimasel nädalal;
- 11) vallavalitsus valmistab ette fotonäituse saatmist Kuhmoise sõprusvalda (umbes 70 fotot formaadis A3). Algatus tuli Kuhmoise valla raamatukogult;
- 12) 24.oktoobril avati *Palupõhja Looduskool* (ELF, MTÜ Kotkas);
- 13) kooskõlastasime Emajõe Veevärgi projekti raames tellijapoolsed eritingimused pakkumiskutse dokumentidele (PKD). Projekteerimistööd jätkuvad;
- 14) Maaelu Arengu Instituudi kursuse raames on valminud Puhja aleviku üldplaneeringu SWOT-analüüs ja ruumikasutuse strateegia ülpõhimõtted;
- 15) Valminud on Puhja valla teede inventariseerimise dokumendid;
- 16) 20.oktoobril toimus briketitehases arutelu kaugkütte edasistest perspektiividest lähipiirkonnas (Elva linn, Rannu, Annikoru, Rämsi, Ulila). Tehasel on plaanis ehitada koostootmisjaam (25MW elektrienergiat, 50MW soojusenergiat). Peamine tarbija oleks Elva linn.

Volikogu võttis vallavanema informatsiooni teadmiseks.

Teise päevakorra punktina arutati maaga seonduvaid küsimusi. Ettekanded oli ette valmistanud maanõunik Eda Vihand. Volikogu võttis vastu vastavasisulised otsused:

- 1) kinnitati valla kohalike teede nimekiri;
- 2) määrati katastriüksuste sihtotstarve Ulila alevikus Turbatehase I kinnistu jagamisel kolmele uuele katastriüksusele;
- 3) määrati katastriüksuste sihtotstarve Vihavu külas Puhja Ettevõtete OÜ poolt erastatavatele maatükkidele P-4B, P-1, P-6 ja P-7.

Seejärel arutati volikogu liikme Tõnu Halliku poolt esitatud päringut, miks eelistati lastekaitsetöötaja ametikoha täitmisel väljastpoolt valda tulnud kandidaati ja mitte kohalikke kandidatuure. Vallavanem Vahur Jaakma selgitas, et väljakuulutatud avaliku otsingu üheks peamiseks nõudeks oli sotsiaaltöölase varasema kogemuse olemasolu. Sellele nõudele vastas ainukesena ametisse nimetatud lastekaitsetöötaja Õie Männik. Tööle võetud ametnikust teavitasime lugejaid eelmises valla lehes. Ametniku ametisse nimetamise õigus on vallavanemal.

Pikemalt arutati vallavalitsuse poolt esitatud tegevuskava projekti aastateks 2007 - 2010. Volikogu otsustas suunata esitatud projekti alatistele komisjonidele läbitöötamiseks ja ettepanekute tegemiseks. Järgmiseks volikogu istungiks tuleb vallavalitsusel projekt uuesti töösse võtta, täiendada tehtud ettepanekutega ja esitada teiseks lugemiseks novembrikuu volikogu istungile ning seejärel juba kinnitamiseks detsembrikuu istungile.

Vald hakkab sõlmima erateede avalikuks kasutamiseks lepinguid

Eda Vihand, maanõunik

Puhja valla teede olukord puudutab meist igapäevaste ja me kõik soovime, et teed oleks heas korras. Teede tehniline seisund sõltub hoolduse sagedusest ja teede remontimise võimalustest. Teede hooldus ja remont nõuab raha ning rahastamise alused määrab tee omand. 2006 aasta suvel toimus Puhja vallas asuvate teede inventariseerimine mille käigus saadud andmed on aluseks teederegistrile. Teederegister on omakorda alusdokumendiks riigipoolseks rahastamiseks teede remondiks. Puhja Vallavolikogu otsusega 26. oktoobril 2006 nr 6 kinnitati Puhja valla teede nimekiri. Vallas on kohalikke teid kokku 64,089 km, sellest eraomandis olevaid lõike 14,4 km. Osa teid on täies ulatuses valla teed, osadel teedel mis läbivad eraomandis olevat maad, on erateede lõike. Erateelõike, mida vald tegelikult on võimaluste piires hooldanud ja hooldab edasi ainult et eratee lõikude remontimiseks annab riik raha vaid juhul, kui omanikuga on sõlmitud eratee avaliku kasutamise leping. Kehtiv teeseadus kohustab kohalikku omavalitsust vajaduse korral sõlmima tee omanikuga eratee avalikuks kasutamiseks lepingu.

Lepingu tingimuste väljatöötamine on hetkel päevakorras. Seega on vaja eratee avalikuks kasutamiseks kõigepealt sõlmida leping tee omaniku ja vallavalitsuse vahel ja siis saab volikogu määrata tee avalikuks kasutamiseks.

Lisatud teede nimekirjaga tutvudes leiab nii mõnigi valla elanik tee, mille koosseisus on tema kinnistut läbiv tee ja on eravalduse koosseisus. Nendega kohtume kindlasti.

Puhja valla kohalike teede nimekiri

Tee nr	Tee nimi	Tee pikkus meetrites	Tee asukoht
3830029	Laeva - Palupõhja	784	Palupõhja küla
6050001	Vihavu - Saare - Kaugesaare	4668	Vihavu küla
6050002	Kaimi - Sibula - Härjanurme	3518	Kaimi küla - Härjanurme küla
6050003	Võsivere - Rebase	1583	Võsivere küla
6050004	Kaimi - Härjanurme	1724	Kaimi küla - Härjanurme küla
6050005	Tuulemäe - Rämssi	1719	Kaimi küla-Rämssi küla
6050006	Rämssi - Tiidriku - Vilka	3624	Rämssi küla-Teilma küla
6050007	Uula keskuse tee	395	Rämssi küla
6050008	Ridaküla tee	1773	Ridaküla küla
6050009	Oru - Mõisanurme	1483	Mäeselja küla-Mõisanurme küla
6050010	Kopli - Mõisanurme	1506	Mõisanurme küla
6050011	Kiigemäe - Kopli	1060	Mõisanurme küla
6050012	Puhja - Savikoja	1445	Puhja alevik-Tännassilma küla
6050013	Tännassilma tee	523	Tännassilma küla
6050014	Järvaküla - Aru	1905	Järvaküla küla
6050015	Järvaküla - Jaasi	525	Järvaküla küla
6050016	Tuulemäe - Kavilda	1631	Kaimi küla - Mõisanurme küla
6050017	Järvaküla - Kabeli - Soova	3229	Järvaküla küla - Mäeselja küla
6050018	Kavilda - Kiigemäe - Laarimetsa	1815	Mõisanurme küla
6050019	Kopli - Vahemetsa	2711	Mõisanurme küla-Võllinge küla
6050020	Põllumäe - Rämssi	2803	Teilma küla-Rämssi küla
6050021	Annuka - Karu	1910	Teilma küla
6050022	Karu - Kunimäe	1077	Teilma küla
6050023	Võsivere tee	547	Võsivere küla
6050024	Poriküla - Loosti	765	Poriküla küla
6050025	Süti - Konimägi	619	Mäeselja küla
6050026	Kaimi - Võsivere	1517	Kaimi küla-Võsivere küla
6050027	Kaimi - Härjanurme	1877	Kaimi küla - Härjanurme küla
6050028	Koiduaru - Tarvoja	1163	Vihavu küla
6050029	Allika - Sibula - Veski	1237	Mõisanurme küla
6050030	Poriküla - Märimäe	1150	Poriküla küla - Nasja küla
6050031	Kruusamäe - Kraavi	375	Kaimi küla
6050032	Härjanurme - Keeri	1775	Härjanurme küla
6050033	Tännassilma - Poksi	460	Tännassilma küla
6050034	Reku - Vihavu	405	Vihavu küla
6050035	Tiide tee	426	Vihavu küla
6050036	Kureküla - Aegviidu	465	Teilma küla
6050037	Võidu - Mäe	104	Mõisanurme küla
6050038	Kirsi - Kruusamäe	474	Kaimi küla
6050039	Ristimäe - Kabeli	770	Tännassilma küla
6050040	Mattu - Palu	992	Mõisanurme küla
6050041	Sääniku tee	526	Mäeselja küla
6050042	Sootla - Paimla	436	Mõisanurme küla
6050043	Vahemetsa tee	715	Võllinge küla
6050044	Võsivere harutee	193	Võsivere küla
6050101	Nooruse tänav	492	Puhja alevik-Tännassilma küla
6050102	Homniku tänav	281	Puhja alevik
6050103	Koidu tänav	170	Puhja alevik
6050104	Muru tänav	277	Puhja alevik
6050105	Kalda tee	425	Puhja alevik
6050106	Pargi tänav	234	Puhja alevik
6050107	Paju tänav	104	Puhja alevik
6050108	Niidu tänav	133	Puhja alevik
6050109	Õhtu tänav	402	Puhja alevik
6050110	Soo tänav	220	Ulila alevik
6050111	Aia tänav	140	Ulila alevik
6050112	Pargi tänav	359	Ulila alevik
6050113	Vilka-Põllumäe	450	Teilma küla
	Kokku	64089	Puhja vald

Vastuseks Marika Tuusi artiklile ajalehes Kesknädal

Puhja vallavalitsus

11. oktoobril 2006 ilmus Keskerakonna leht Kesknädal, mida agaralt levitas kohalik Keskerakonna aktivist Jaak Jõelet. Vallavalitsus sai ilmunud lehest teadlikuks juhulikult ühe vallaelaniku kaudu. Parteilehes ilmus Riigikogu liikme Marika Tuusi sulest poliitilise alatooniga artikkel **Ulila perearst jääb alles**. Selles artiklis ei ole autor hoidnud kokku tinti ega värve Puhja vallavolikogu ja vallavalitsuse mustamisel ning iseenda kiitmisel "võitluses" Ulila perearsti jätkuva tegutsemise nimel.

Selguse huvides toome välja mõned valed Tuusi artiklist. Artikli autor väidab esiteks, et Ulila arstipunkti taheti vägisi kinni panna. Teiseks, et vallavalitsusel on kavas Ulila perearsti koht alates oktoobrist sootuks kaotada. Kolmandaks, et Kanal 2 Suvereporteris andis vallavanem Vahur Jaakma ebalevaid vastuseid jne. Muuhulgas ei saanud rahvasaadik jätta ka mainimata kuidas ta käis kohapeal asja uurimas ja korraldamas ning tänaseks (11. oktoobriks) on tema poolt "asi joonde aetud". Huvitav kuidas ta sai seda kõike teada ja teha kui ta ei võtnud kordagi ühendust maavanemaga, haigekassaga, valla volikoguga, valitsusega ega vallavanemaga?

Tõde on väga proosaline

Möödunud aasta lõpus kogunes maavanema korraldusel Tartu maavalitsusse konkursikomisjon, kelle ülesanne oli valida välja Ulila perearsti konkursi võitja. Komisjoni kuulusid maavalitsuse poolt dr Martin Johanson, haigekassa kohaliku piirkonna esindaja, perearstide esindaja ja kohaliku omavalitsuse esindajana Puhja vallavanem. Konkursile oli esitatud ainult üks taotlus dr Heli Tähepõllu poolt, kes esindas ka ühtlasi osaihingut Ülikooli Perearstikeskus. Kaalutlemise tulemusena pidas komisjon sobivaks dr

Tähepõllu kandidatuuri ja otsustati, et praksisega alustatakse 2. jaanuaril 2006. Siit kohtub välja ka fakt, et perearstide töö korraldamisega tegelevad seaduse alusel maavanem (maavalitsus) ja haigekassa. Omavalitsusel on ainult kuulaja/nõuandja roll. Kas see on õige või vale, pole täna meie otsustada. Küll on aga alati omavalitsused toetanud kohalike perearstide ja apteekide tegevust, parandanud nende olmetingimusi, eraldanud remondirahasid. Nii on see olnud ja jääb ka edaspidi meie vallas.

Külm talv hirmutas arstid ära.

Millest tuli üldse selline probleem, et perearst võiks alates 1.oktoobrist Ulilas prakside lõpetada ja jätkata vastuvõttu ainult Maarjamõisa? Möödunud talv oli pikalt külm ja maja vajas tihedamat kütmist kui seda seni tehti. Samuti vajadis patsientide ooteruum ja arst-residendi ruum värskendusremonti, residendil puudus kätepesuvõimalus. Kevad-suvel arutasime arstidega probleemi ja tekkis mõte, et arsti vastuvõtt võiks kolida 1. oktoobriks ümber Ulila Keskuse ruumidesse, mis vajaksid eelnevalt aga väga kulukat ümberkohandamist. Segadust tekitas ka valla lehes ilmunud lause perearsti justkui väga kindlast lahkumisest alates oktoobrist. Kohalikud aktivistid võtsid käsile allkirjade kogumise kampania, sealjuures kordagi konsulteerimata vallavalitsusega. Kutsuti kohale ajakirjanikke, kes kuulasid emotsionaalseid arvamusi ja käisid ringi ruumides kuhe neil tegelikult sissepääsuks luba ei olnud jne. Vallavanema põhjalikest vastustest ja selgitustest Kanal 2-le lasti eetrisse ainult sekundeid. Selge see, et meedial oli vaja müüa konflikti, aga mitte positiivseid lahendusi. Äärmiselt kahju on aga sellest, et nii Kanal 2 kui ka hiljem Marika Tuus kasutasid osaliselt selleks ebakompetentseid arvamusi.

Lahendamatu probleem pole olemas.

Läbirääkimistel maavalitsuse ja OÜ Ülikooli Perearstikeskusega saavutasime kokkuleppe, et ajavahemikul 22. sept kuni 1. okt teostab vallavalitsus praegustes ruumides vajalikud remonditööd: ooteruumi parem valgustus, residendi ruumi remont ja veevärgi paigaldamine, ahjutruiptide remont, elektriradiaatorite lisamine jms. Perearstikeskus ise lubas investeerida uude mööblisse 22 tuhat krooni ja tänaseks jätkub endiselt perearsti praksis Ulilas samades ruumides, mida me ühiselt ka edaspidigi korras hoiame ja parendame. Probleem sai lahendatud koostöös ja vastastikusel mõistmisel. Selleks andsid oma panuse vallavalitsus ja perearstikeskus.

Ulila piirkonna inimestele aga tahame öelda seda, et kuigi täna on Ulilas vastuvõtuajad kahel päeval nädalas, teevad teid eesti perearstid, kes õpetavad ülikoolis nii tulevaseid tohtreid kui ka praktiseerivaid perearste. Te saate väga kvalifitseeritud arstiabi.

Kas rahvasaadik vajab järeleaitamist?

Hämmastama paneb asjaolu, et Tartumaalt Riigikokku valitud Marika Tuus, kes on ka Riigikogu sotsiaalkomisjoni liige, ei tunne seadusi. Ta ei tea, kes korraldab Eesti riigis esmatasandi arstiabi korraldamist, kes selle eest vastutab ja millised on vastavad käsuliinid. Elementaarsed, viisakad suhtlemistavad näevad ette probleemide koos arutamist ja ühiselt lahenduse leidmist. Seekord oli küll Marika Tuusi osalus Ulila probleemi lahendamisel olematu. Puhja vallavalitsuse ühine seisukoht on, et rahvasaadik pigem segas protsessi, külvates segadust ning pingeid inimeste vahel.

Peatselt on tulemas järjekordsed Riigikogu valimised ja meie valijatel on võimalus otsustada, kes on meie huvide eest seisjad ja kes on seda vaid näiliselt.

Eesti lipp lehvima

Viive Paltseri, vallasekretär

Riigikantselei juures töötava töörühma "Eesti lipp lehvima" käivitatud kampaania raames otsustati korraldada elanikele soodsas hinnas lippude müük. Eesti lippude tellimist ja müüki on lubatud korraldada läbi kohalike omavalitsuste.

Puhja vald on tänaseks tellinud 100 lippu. Tegemist on trükitud lipuga ja tootja kinnitusele on lipp pestav ning värvid on pleekimis- ja vihmakindlad. Lipu hind on 95 krooni. Lipu eest saab tasuda valla raamatupidamisse ja lipu saab kätte valla kantseleist.

Lugupeetud majade omanikud ja korteriühistud, lipuostu sooviga palume pöörduda Puhja vallavalitsusse, vallasekretäri poole (telefon 7300641).

Kuidas elab Puhja Gümnaasium?

Reet Lepik,
Puhja Gümnaasiumi õppealajuhataja

Hea õpetaja kannab endas loovat vaba vaimu ja armastavat hinge

Kool pole üksi ühiskonna peegel, siit vaatab vastu terve ajajärgu inimese-filosoofia: kelleks inimest peetakse, milliseks peab ta saama, mille nimel pingutatakse, mida peetakse oluliseks. Koolis peegelduvad vastu need väärtused, mida tunnustab valitsev meelega. Sealhulgas hoolimine või hoolimatus inimese vastu.

Ühiskondliku Leppe Foorumil „Kallis laps“ sõnastati ootused laste hüvanguks.

Foorum oli seisukohal, et omavalitsuse arengukava üheks oluliseks osaks on kohalik hariduspoliitika ja koolid peaksid tõstma õpetaja kui kultuurikandja rolli koolihariduse võtmeisikuna.

Iga õpetaja on juht, kes paneb asjad toimuma.

Õpetajalt kui juhilt oodatakse järgmisi omadusi: enesekindlus, hea inimeste tundmine, otsustusjulge, ambitsioonikus, teotahtelisus, vastutusvõimelisus. Õpetaja kui juhi roll on tekitada vajalik õhkkond, kus teised tunnevad end olevat motiveeritud ja julgustatud realiseerima oma potentsiaali võimalikult täielikult ja kus meeskonnatöö saaks toimida.

Õpetajale omistatakse atesteerimiskomisjoni otsusega noorempedagoogi, pedagoogi, vanempedagoogi või pedagoog-metoodiku ametijärk.

Atesteerimisel hinnatakse vastavust pedagoogide kvalifikatsiooninõuetele, töö tulemuslikkust, viie aasta jooksul läbitud koolituse (vähemalt 160 tunni ulatuses aine- või pedagoogika- või juhtimiskursusi), osalemist õppeasutuse arendustegevuses, tegevust lektorina, õpilasürituste korraldamist, õpilasvõistlustel ja -näitustel esinenud õpilaste juhendamist, õppevara väljatöötamist ja avaldamist, esinemist haridusüritustel, konverentsidel või ajakirjanduses pedagoogilistel või erialastel teemadel, noorteorganisatsioonide juhendamist. Puhja Gümnaasiumis töötavad õpetajad-metoodikud Viktor Ivanov, Külli Korol, Reet Lepik ja Lehte Vihand.

Vanemõpetajatena on atesteeritud Kersti Aadusoo, Linda Gottlob, Milvi Haavandi, Lea Järv, Mariann Karja, Kaja Kress, Silja

Lipping, Ruth Luts, Päivi Märjamaa, Ülle Närska, Jaak Ratt, Heiki Rokka, Anne Soosaar ja Juta Suur.

Viktor Ivanov – õpikute autor õpetajate koolitaja

Vene keele õpetaja Viktor Ivanov on lõpetanud Tartu Riikliku Ülikooli vene keele ja kirjanduse erialal ja on õpetajana töötanud 38 aastat, Puhja Gümnaasiumis alates 1983. aastast.

Õpetaja Ivanovi on autasustatud Tartu maavanema tänuavaldustega õpilaste tulemusliku ettevalmistamise eest vene keele olümpiaadiks 2001., 2002., 2003., 2004. ja 2006. aastal.

Viktor Ivanovi koostatud õpikute järgi õpitakse vene keelt paljudes Eestimaa koolides. Foto Heiki Rokka

2004. aastal avaldas kirjastus „Koolibri“ V. Ivanovi raamatud:

- „Õues seisab mägi“ - foneetikaõpik, mis sisaldab foneetika kõnekursust ja lisamaterjali õpetajatele vene keele õpetamiseks. Aastal 2005 ilmus sellele õpikule ka lisaks kassett.
- „Samm sammu järel“ - kontroll- treeningharjutuste kogumik 7.–8. klassile, mida on võimalik kasutada ka töövihikuna.
- „Õpime vene keele grammatikat“ - teste 7. – 8. klassile ja grammatilise osa tabelid.

2006. a. ilmus trükis raamat „Leheküljed vene ajaloost“ ja ilmumas on käsiraamat

õpilastele „Vene keel tabelites“.

V. Ivanov on esinenud ajakirjanduses pedagoogilistel ja erialastel teemadel, artikleid on ilmunud ajalehtedes „День за днём“ ja „Молодёжь Эстонии“.

Õpetaja V. Ivanov on tunnustatud lektor õpetajate koolitusel. Ta on õpetanud vene keele õpetajaid Tallinnas ja Tartus, Pärnus ja Jõhvis; esinenud ettekannetega Avatud Ülikooli Täiendõppekeskuses.

V. Ivanov on mitmete vene keele metoodiliste ja praktiliste materjalide autor:

„Õppemeetodid vene keele tunnis“, „Mängud vene keele tundides“, „Foneetilised mängud vene keele tundides“. Aastaid on õpetaja aktiivselt osalenud virtuaalse õppekeskkonna „Miksike“ töös. Hulgaliselt materjale 6. – 12. klassi õpilastele on ilmunud „Miksikese“ õppekeskkonnas aadressil :

<http://miksike/lisakogud/viktorivanov.html>. Sealt on võimalik leida materjale vene traditsioonidest ja kommetest, mida huvitavat pakub Venemaa täna – ekskursioon Moskvasse ja Sankt – Peterburgi, Venemaa ajaloo materjale, kuidas mõista vene hinge ja hinnata, kuivõrd tunded oma Tartut.

Mida võiksid õpetajad teha, et õpilastel oleks parem õppida?

Puhja Gümnaasium õpilased arvasid nii:

- kogu aeg küsida „Kas Sa said aru?“;
- tuua elulisi näiteid, seletada mitut moodi;
- normaalse kiirusega rääkida;
- kasutada värvilisi kriite, teha jooniseid;
- kõva selge häälega rääkida, normaalse kiirusega rääkida;
- asja huvitavamaks teha;
- koos mõistekaarte teha;
- rohkem iseseisvat tööd, rühmatöid, töölehti;
- kohelda õpilasi endaga võrdsetena;
- olla kannatlik, vastata küsimustele;
- teha selgeks, miks seda vaja on;
- tegelda kõigiga võrdseti;
- teha õpiabitunde sobival ajal.

Oktoobris toimusid:

- kõigile lastevanematele saatsime õpilastega koju 2006/2007 õppeaasta infofolioidu,

Oktoobris toimusid:

- tööd alustas tunnirahu klass,
- õpetajate päev,
- üle-eestiline KT ja NK Kavilda matkamäng,
- ÕE mälumäng ja veerandilõpu mälumäng,
- Puhja kooli päev,
- direktori vastuvõtt ÕE liikmetele,
- ilmus kooli ajaleht „Pupujuku“.

Novembris tulemas:

- kõigile lastevanematele saada me õpilastega koju I veerandi „Koolikaja“,
- 14. novembril lastevanemate üldkoosolek ja avatud uste päev,
- isadepäeva lauluvõistlus,
- diskorite konkurss, disko 5.-12.kl,
- 4K koostööpäev Järva-Jaani Gümnaasiumis,
- õpioskuste nädal.

Puhja kooli päev

Lea Järv, Puhja Gümnaasiumi huvijuht

Iga veerandi viimane päev on omanäoline. I veerandi lõpetab Puhja kooli päev, mida on tähistatud juba üle kümne aasta.

Selle päeva tähendus on see, et tuletatakse meelde haridustee ajalugu ses piirkonnas, kutsutakse kooli endised õpetajad ja vilistlased.

Endistest õpetajatest olid endist töökoha külastama tulnud Vilma Krünvald, Maie Jurak, Endla Gärtner, Heljo Koppel, August Kirsipuu.

Vilistlasi oli sellel aastal tavapärasest rohkem. Olgu see siis alustuseks kooli juubeliaastale. Klassijuhatajatundidesse olid kutsutud esinema vilistlased Andres Toomperre, Mikk Järv, Marek Tohu, Kaja Udso, Heino Kõrgeperv, Riho Kollist, Maire Nurmet.

Abituuriumi klassis oli külaliseks endine õpetaja Maie Jurak.

Lisaks intervjuueerisid ÕE liikmed Keiu Sonn ja Siim Sups praeguseid kõige nooremaid vilistlasi Erki Sala, Madis Avi ja Liina

Arumetsa.

Vilistlased meenutasid, mis oli neile oluline oma kooliajast.

Nende mõtted olid: *hea oli õppida ja hea oli sportida; traditsioonid ja klassivaim; üritused; helged mälestused rahvatantsust; klass peab kokku hoidma; et õppimise kõrvalt jõudsite tegutseda ka huviringides ja ise oma elu põnevaks muuta; edu tuleb suure töö ja õppimise kaudu.*

Vilistlaste soovitusel tänastele õpilastele: *hinda õpetajat, treeni oma vaimu ja keha; õpite enda jaoks - kui midagi väga tahate, siis ka saate selle; keelte õppimine; õppimise kõrval on oluline tegeleda mõne hobiga, mitte niisama norutad; füüsiline ettevalmistus on oluline; poistele sõjavägi väga oluline; ei tohi alla anda, tuleb pingutada; osake hinnata Puhja kooli haridust ja pakutavaid võimalusi; meie kooli õpilased on väga edukad ja saavad hästi hakkama ning on mitmekülsed.*

Kohtumine vilistlaste ja endiste õpetajatega tekitasid majas erilist sooja ja südamliku tunde.

Targaks ei sünnita, targaks õpitakse

*Marje Norman,
Puhja lasteaia Pääsusilm
õpetaja*

Rahvusvaheline alushariduse konverents toimus 12. oktoobril 2006 Tallinna Pedagoogilises Seminaris ja sellega tähistati 70 aasta möödumist lasteaednike koolitusest nimetatud õppeasutuses.

Selle aasta septembris tegi Tallinna Pedagoogiline Seminar meie lasteaia pedagoogidele komplimentina huvitava ettepaneku – viia läbi õuesõppe töötuba rahvusvahelisel alushariduse konverentsil “Lasteaiaõpetaja roll: traditsioonid, uuendused, suundumused”. Võtsime selle väljakutse vastu ja olime väga rõõmsad, et meie tööd sellisel kõrgel tasemel tunnustatakse.

Konverentsiks valmistus kogu maja personal – vaatasime üle ja täiendasime omavalmistatud õppe- ja mänguvahendeid, korrasime õueala õpperaja kohta käivad materjalid, koostasime foto- ja kunstitöödestendid ja valmistasime ette ülevaated toimunud keskkonnaprojektidest. Lisaks võtsime kaasa 2004. aasta

projekti käigus valminud kostüümid ning valiku õuesõppe töövahendeid. Kõigile töötoas osalejatele koostasime mapid, milles olid Puhja lasteaia Pääsusilm lühitutvustus, erinevate keskkonnamängude kirjeldused, loodussõbra kuude kavad ja soovitatav loodus- ja keskkonnanäanne kirjandus, mida saab lasteaias kasutada.

Konverents oli huvitav ja kõrgetasemeline. Nii Eesti haridusspetsialistid kui ka Jarmo Kinos, Turu Ülikooli dotsent ja Eeva Hujala, Tampere Ülikooli professor

väärtustasid kõrgelt alushariduse andmist ning pidasid oluliseks pere ja lasteaia koostööd. Koolieelne iga on väärtushinnangute kujunemise aeg ning last saatvatel täiskasvanutel on siin väga oluline roll.

Puhja lasteaia korraldatud *Õuesõppe töötuba* õnnestus igati ja me saime selle vastuturikka ülesandega edukalt hakkama. Huvi meil tehtava töö vastu oli suur ning külalisi planeeritust rohkem. Võime uhked olla, sest olime ainuke Lõuna- Eesti lasteaed, kellel oli selline esinemisvõimalus.

Jäime ka ise töötoaga rahule ning õppisime ise ja saime kogemusi edaspidiseks. Meid tänati tänukirjaga ja võõrustati banketil. Tore ja südamlilik oli jälle olla oma vanas koolis.

Konverentsil käisid ja töötoas õpetasid Urve Hämäläinen, Karita Kirbits, Marje Norman, Aila Selleke ja Ljubov Serikova. Aitäh bussijuht Aarne Lippingule, kes meid Tallinnasse ja sealt tagasi kogu meie varaga sõidutas

Kavilda matkamäng toimus juba kümnendat korda

Ülle Närska, KT rühmavanem,
noortemagister

14. oktoobril 2006 toimus juubeliüritus - kümnes kodutütarde-noorkotkaste matkamäng.

Matkamängu traditsioon sai alguse vajadusest kodutütarde ja noorkotkaste kõrgemat järku taotlema ja koondustel õpitud teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada. 1996 aastal toimunud esimene matkamäng toimus kevadel, osalejateks Puhja ja Nõo kodutütarde-noorkotkaste rühmad. Matkasime vaid 8 kilomeetrit ning jäime telkidesse ööbima. Esimesed kontrollpunktid olid: sõlmede tegemise oskus, lõkke tegemine, telgi püstitamine, salakirja tundmine, KT-NK seaduste tundmine ja toidu valmistamine lõkkel. Loomulikult tuli osata topograafilisi märke ja tunda kompassi, et rajalt mitte eksida. Kui esimesel aastal oli osalejaid 30, siis viimastel aastatel on osalejate arv kasvanud 200-300 võistlejani. Juba viiendat aastat on Kavilda matkamäng üle-eestiline üritus, mis tähendab seda, et kõikide ringkondade kodutütred-noorkotkad on teretunud. Võistlusarvestust peetakse nii üle-eestiliselt kui ka Tartu maleva noortegruppide arvestuses. Traditsioonilise ürituse eestvedajateks on ikka Kaitseliidu Tartu maleva noortejuhid ja Kodanikukaitse Selts. Paljudest endistest võistlejatest on saanud tänased kohtunikud, abikohtunikud ja korraldajad.

14. oktoobri hommikul kl. 9.00 startisid võistkonnad rajale.

Üle-eestiline kodutütarde arvestus, milles osales kaheksa kodutütarde ringkonda: Järva, Harju, Põlva, Sakala, Valga, Võru, Tallinn ja Tartu.

Tartu maakondlik arvestus kodutütardele ja noorkotkastele, rajale läks 18 neljaliikmelist võistkonda.

Matkal oli taas võimalus skautlike oskusi demonstreerida, köiel ronida, peidetud esemeid otsida ja päästealaseid teadmisi näidata. Väga tähtsal kohal olid võiskondade meeskonnatööoskused, mis mõnelegi võistkonnale komistuskiviks osutusid.

Oskuslikult toimiti „pommi“ leidmise korral ja alarmeeriti, otsiti peidetud esemeid metsast, roniti köisteel, ületati sood ning tunti söödavaid ja mittesöödavaid seeni. Üle pika aja tuli ühes kontrollpunktis sõlmseoseid valmistada kuna laagrielus peab oskama laagriehitisi teha ja nõõri abil esemeid ühendada.

Maakondlikus KT-NK arvestuses kuulus I koht 8a klasside tüdrukute võistkonnale koosseisus: Elis Uiboupin, Geiti Tsetser, Maria Luts ja Kristiina Viks

Matkarada oli lühem kui eelnevatel aastatel, umbes 17 kilomeetrit, abiks õige raja leidmisel matkalegend ja maastikukaart.

Matkamisrõõmu ei vähendanud tuuline ja vihmane ilm. Keegi matka ei katkestanud. Küll aga jäi ära õhtune juubelidisko, sest kohalikud „kurikaelad“ otsustasid eelmisel ööl, kui koolis teiste maakondade võistkonnad ööbisid, endid kooliakende lõhkumisega löbustada. Kurb!

Meie jaoks olid matkamängu tulemused taas rõõmustavad. Üle-eestilises arvestuses saavutas Tartu võistkond IV koha. Võistkonnas olid Tartu ja Puhja Kodutütred Kea Karja ning Sandra Vorobjovski. Tüdrukuid vedas alt meeskonnatöö. I koha sai Põlva ringkond, kellel polnud ühtegi miinuspunkti.

Maakondlikus KT-NK arvestuses kuulus I koht 8a klasside tüdrukute võistkonnale koosseisus: **Elis Uiboupin, Geiti Tsetser, Maria Luts ja Kristiina Viks** (ühtlasi oluaks vabariigis teisel kohal).

Kodanikukaitse Seltsi eriauhinna said 3.klassi noorkotka kandidaadid: **Joonas Alliksaar, Robert Matt ja Asko Nuume**.

Esikohale tulnud võistkonnal pole võimalik järgmise aasta matkamängul vanuse täissaamise tõttu osaleda, kuid abikohtunikenäna saavad nad abiks olla.

Täname kõiki abikohtunikke: Anly Härma, Margit Leinus,

Kärt Pütsepp, Kristel Vösang ja Maria Malazjomov-salgajuhid;

Mariliis Närska, Merke Kalinin, Kristiina Pokk, Annet Muru, Kaisa Kuldhaamer, Triin Kukk, Maarja Seire, Kaisa Raitar ja Laura Kährik

Lisaks täname endist kodutütart Kati Salo ja õpetaja Elle Salo, Piilu baari maitsva toidu eest, Tartumaa Omavalitsuste Liitu rahalise toetuse eest (kõik osalejad said logoga viled, kohtunikud sümbolika kuga kruusid) ja loomulikult matkamängu peakohtunikku Lauri Teppet koos noorkotkaste salgapealikega.

Seiklusterohke terviserada pakub lastele emotsionaalset pinget, koostegemise rõõmu ja tervist tervikuna.

Kodanikukaitse Seltsi eriauhinna said 3.klassi noorkotka kandidaadid: Joonas Alliksaar, Robert Matt ja Asko Nuume.

Mäeselja küla sai kaardi ja taluviidad

Rutt Tuvike,
MTÜ Küla Arendamise Selts "Sääniku"

Hall ja sombune pühapäevalõuna. Vihmasadu on just lakanud. Äsjavalminud Mäeselja küla kaardi juurde Puhja - Elva tee ja Puhja kalmistule viiva tee ristmikule on kogunenud hea hulk inimesi.

Kuni su küla veel elab, elad sina ka... laulab kitarri saatel liikumise Kodukant Tartumaa juhatuse esimees Priit Laines. See laul juhatas sisse väikese koosviibimise.

Sümboolse katte kaardilt võtavad külainimeste ühisel tahtel noorema põlvkonna esindajad Margus Sepp ja Tambet Tuvike. Nüüdsest seisab Mäeselja küla kaart-infotahvel-varjualune täies hiilguses pealtvaatajate ees. Kaarel Tuvike räägib lühidalt selle saamisloost. Eel-

neval aastal külaelanike kokkusaamisel kõlas mõte, et küla peaks olema tähistatud ja igal talul võiks olla viit. Kuna PRIA Riikliku arengukava meede 3.5 Külade taastamine ja arendamine raames on see mõte abikõlbulik, kirjutas MTÜ Küla Arendamise Selts "Sääniku" kogemustega konsulent Mati Tamme kaasabil rahataotluse. Taotlus rahuldati. Seejärel taotles selts Maaelu Edendamise Sihtasutuselt projekti teostamiseks laenu. Ka laen saadi. Nii saigi alustada tööd tuntud vigursaagija Ivo Mänd Hiiumaalt. Meister tegi oma töö parema tahtmise ja äranägemise järgi. Öeldakse, et maitse üle ei vaielda. Tegelikkus aga näitab, et vaieldakse küll. Meister ise arvas, et tuleb meie külla nn korrigeerivale visiidile, kus ta teeb olemasolevate taluviitade juures täiendusi ja parandusi. Tore oleks, kui viitade omanikud annaksid teada enda soovidest.

Eriline tänu kuulub maavanem, proua Esta Tammele, kes nädalavahetusel enda vabast ajast napsas hinnalisi tunde ja suutis luua erilise sooja

õhkkonna. Mulle väga meeldisid maavanema poolt öeldud sõnad, mis ligilähedaselt kõlasid nii. Pisike asi ajab suured kokku. Äрге nurisege tehtu kallal, meist igal on võimalik teha suuremaid tegusid. Inimesed, hoidke Kaarlit! Ta on suutnud palju ära teha. Osake sellest rõõmu tunda!

Olgu veel kord ette loetud need, kellele kuuluvad tänusõnad:

PRIA – projekti rahastaja, MES - laenu andja, Puhja vallavalitsus – laenu intresside tasuja, Mati Tamm – konsulent, vigursaagija Ivo Mänd - põhitöö tegija, külaelanikud - kelle kanda on omaosalus selles projektis ja veel kord suur tänu maavanem proua Esta Tammele märkamaks ja hindamaks meie tegemisi.

Fotod Mati Tamm

Kodanikualgatus tõi Rekule betoonist slipi

Vahur Jaakma, vallavanem

Mis asi on slipp? Eestikeelset ilusat vastet kaldarajatisele, mis hõlbustab veesõidukite haagiste pealt vettelaskmist, ei ole veel. Lepime seni siis sõnaga slipp.

Tänavusuvine erakordselt madal veeseis Emajões viis kohalikud harrastuskalastajad Andres Kose ja Andrus Sepa mõttele, et korrastaks Rekul kallast, niipalju, et paati oleks parem vette lasta. Europrojektini, mis näeb ette Rekule rajada sildumiskohad, paatide hoiukohad, parklad, valvurimaja, teenused jms, on veel aega. Siis, kui ükskord suuremaks ehitamiseks läheb, ei tarvitse enam nii madalat veeseisu olla.

Mõttest teostuseni kulus täpselt üks nädal

Mehed pöördusid vallavalitsuse poole

toetuse saamiseks, et mõte teoks teha. Koos arutades jõudsime järeldusele, et kui juba teha, siis teha korralik. Läksime seda teed, et slipp ehitada betoonist. Selleks oli vaja nii rahalist kui ka tehnilist toetust. Esimese e-kirja võimalikele huvilistele, kelle aadresse me teadsime, saatsime välja 26.septembril. Kirjas sisaldus üleskutsesse saada laupäeval, 30.septembril Rekul kokku, et plaani pidada ja kui "tellimust" on, siis ka kohe mullatöödega alustada. Kohaletulnute meel oli ühine ja kopp löödi veel samal päeval maasse. Kolm päeva hiljem, 3.oktoobril, oli kohal 7m3 betooni, mis oli eritellimusel valmistatud AS-is Tartu Maja Betoontooted. Algatajate ja mitmete abiliste jõuga paigaldati betoon ettevalmistatud vormi. Stopperi võis selleks korraks kinni vajutada. Eesmärgiks ei olnud ehitada slipp aja peale, vaid ettevõtmisest kujunes selline näide, et ühine kiire ja üksmeelne tegevus, kus

osalevad ettevõtlikud inimesed, ettevõtted ning omavalitsus, viib ruttu paljudele inimestele kasulike tulemusteni.

Tänusõnad

Vallavalitsuse nimel suur tänu ja tunnustus inimestele ja ettevõtetele kes panustasid Rekule slipi ehitamisse! Aga mitte ainult ehitamise eest, vaid ka kodanikualgatususe jõudu demonstreeriva näidisõppetunni eest!

Andres Kosk, Andrus Sepp, Andrus Luts, Alger Kivisaar, Kalle Kivaste, Mati Miil, Innart Lettens, Heino Kõrgeperv, Talis Toompere, Rein Pant, Allan Sonn, Allan Loot, Ott Jaakma, Ahto Karja, Paul Sepp, Peeter Sepp, Meelis Lobrev, Eduard Vidrik, Kalju Toover.

AS Tartu Maja Betoontooted, OÜ Heko Pöld, OÜ Mutimetroo, Sangla Turvas AS, Shenk Ehitus OÜ, Sepa Keskus OÜ. Järgmise korrani!

Naaberriikide maanaised said kokku

Nelli Uustalu,
Puhja MNS esinaine

Baltimaade IV Maanaiste konverents toimus oktoobrikuus Lätimaal Ventspilsis. Meie seltsist oli võimalus sellest osa võtta Marje Normanil, Niina Karul, Rutt Tuvikesel, Kersti Poolakesel ja Nelli Uustalul. Lätlased olid palju vaevalt näinud ürituse ettevalmistamisega. Kõik sujus väga hästi. Konverents toimus Ventspilsis kõrgkooli suures ringauditooriumis. Kõrvklappide abil oli võimalik kuulata sõnavõtte inglise- või venekeelses tõlkes. Kolme riigi delegaate olid tervitama tulnud Ventspilsis linnavõimu ja -valitsuse esindajad. Sõnavõttudega esinesid Läti regionaalminister ja teadus- ja haridusminister. Ürituse jäädvustas ka Läti riigiteleviioon. Meie delegatsiooni nimel võttis sõna Tartu Maanaiste Liidu esinaine pr Urve Kaasik, kes rääkis elukestvast õppest, mis oli ka üks viiest põhiteemast, mida konverentsil käsitleti.

Teisel päeval oli võimalik osaleda järgmistes töögruppides:

- 1) maaturism
- 2) sotsiaaltöö
- 3) kodutööndus (käsitöö, mahepõllundustoodang)

4) loomakasvatus

5) elukestev õpe

Naised jagunesid gruppidesse ja sõitsid bussidega laiali erinevatesse kohtadesse. Informatsioon tuli tegijailt endilt. Saime teada kuidas alustati, kuhu on jõutud, mida kavatakse veel teha ja milliseid korrektsioone elu on plaanidesse teinud. Mina osalesin elukestva õppe töörühmas. Külastasime Ventspilsis linna raamatukogu, Ventspilsis digitaalkeskust ja Ventspilsis kõrgkooli. Seda kõike nähes jäi ainult üle imestada, millised võimalused kõigest 40000 tuhande elaniku

linnas! Päevast tehti kokkuvõtte jälle ühiselt, kus igast töögrupist üks inimene tutvustas slaidiprogrammi abil nähtut-kuuldut.

Õhtustel koosviibimistel oli võimalus vestelda vanade tuttavatega (kohtusime ju juba neljandat korda), soetada uusi tutvusi ja ka jalga keerutada. Infot ja mõtteid oli küllaga.

Nüüd kirjutaks ka natuke Ventspilsis linnast, mis jättis meile kõigile unustamatu mulje. Seda linna kutsutakse Läti lillepealinnaks. Lilled tänavatel, väljakutel, lilleskulptuurid ja huvitav „lillekell“. Palju skulptuure ja õhtusel ajal värviliste tuledega valgustatud purskaevusid. Omaette vaatamisväärsused on Ventspilsis nn Lehmaparaadi eksponaadid. Rahvusvahelise kultuuri- ja heategevusprojekti „Ventspilsis Lehmaparaad 2002“ raames valmistati 26 erinevat lehmaskulptuuri, millest 7 kaunistavad linna tänavaid praegugi. Linn võib uhkust tunda nii oma olümpiakeskuse ja veepargi kui ka lastele mõeldud mänguväljakute üle. Kõik linnas on korras ja hoolitsetud. Selles linnas on üldse nii palju ilusat ja huvitavat, et soovitan kõigile järgmine puhkusereis planeerida naabrite juurde Lätti ja kindlasti külastada Ventspilsis.

Külas käisid Karl Madis ja Margus Martmaa

Selle hooaja esimesteks külalisteks 20.oktoobril Puhja Seltsimaja kohvik-klubis olid pilli- ja laulumehed Karl Madis ja Margus Martmaa. Esinejate hoogne pillimäng ja laul täitis kiiresti tantsupõranda. Vanad head laulud vaheldusid lugudega muusikute viimaselt plaadilt ning hoidsid peoliste tuju üleval kuni hiliste õhtutundideni. Eriti võluvad ja meeleolukad olid Karl Madise esitatud saksofonisoolod.

Vastremonditud ruumid seltsimajas olid paljudele meeldivaks üllatuseks ja rõõmustasid kõigi kohalolijate silma.

Palju jõudu seltsimaja perenaistele vallarahvale toredete seltskondlike ürituste korraldamiseks!

Mis toimub veemajanduse europrojektidega?

Kajar Lember, AS Emajõe Veevärk nõukogu esimees

Ehitushindade jõulise tõusu valguses, millest tingitud ka tänaste veemajandusalaste hangete kallinemine, on päevakorda tõusnud kanalisatsiooni ja puhta vee süsteeme parendavate europrojektide edasine saatus.

Tõenäoliselt selgub, et konkreetselt Emajõe-Võhandu projekti ei saaks enam Euroopa Liidu poolt praeguseks eraldatud summade eest täies mahus teostada.

Palju projekt aga kallineb ja millise institutsiooni või osapoole abil lisafinantseering leitakse, on tänasel päeval veel koorumisjärgus faktid, mille puhul eksisteerivad ainult erinevad spekulatiivsed stsenaariumid.

Üks on siiski kindel – projektide katki jäämine ei saa olla variant, mida isegi kaaluda, sest EL-ga liitumisel võttis Eesti endale kohustuse viia kõikide omavalitsuste (k.a. Emaõe-Võhandu valgalas paiknevate linnade-valdade) veemajanduse infrastruktuur vastavusse EL direktiividega. Sellest järeldub, et mittetäitmine läheb riigile suurema trahvi näol tervikuna kordi kallimaks kui ükskõik millise teise lahenduse leidmine.

AS Emajõe Veevärgi poolt tellitud pakkumiskutsedokument koos eskiisprojektiga kõikide omavalitsuste kohta saab valmis käesoleva aasta novembriks ja seejärel kuulutatakse tõenäoliselt 2007. aasta alguses välja ehitushange. Selle lõppemisel selgub parim pakkuja ja ka ehituse lõplik maksumus ning juba konk-

reetised puuduolevad summad.

Erinevad stsenaariumid lisainvesteeringuks

Projekti võimalikud lisarahastamise allikad oleksid: Euroopa Komisjoni lisatoetus, panus Eesti riigieelarvest, panus kohalike omavalitsuste eelarvest ja komertspangast laenu võtmine AS Emajõe Veevärgi poolt.

Saamaks lisainvesteeringut EL Ühtekuuluvusfondist, eeldab see uue suuremahulise taotluse tegemist, mille menetlusperiood on keskeltläbi kaks aastat. Antud variant tekitab aga paratamatult katkestuse ehitusprotsessis ning venitaks viimase üle EL direktiividest tulenevate tähtaegade. Ja samuti ei ole tänaseks selge, kas komisjon üldse annaks loa projekti üldmahtu esimeses etapis vähendada.

Kohalikud omavalitsused liitudes 2004. aastal AS Emajõe Veevärgiga andsid 10% näol (516,6 miljonist kroonist) oma maksimaalpanuse projekti teostamiseks, millele ei ole reaalselt võimalik kohalike omavalitsuste niigi piiratud vahenditest lisa leida. Ka tööde mahtu pole AS Emajõe Veevärgiga seotud 22 omavalitsuses võimalik märkimisväärselt vähendada, sest juba algselt said välja valitud objektid-piirkonnad, kus probleem joogivee ja kanalisatsiooniga kõige suurem.

AS Emajõe Veevärgile laenukoormuse tekitamine on komplitseeritud, kuna hakkaks paratamatult väljenduma ebareaalselt kõrges teenustasuhinnas, mis ületaks kindlalt mitmeid kordi reaalseid maksmisvõimalusi arvestava piirhinna.

Seega tänasel päeval kõige reaalsem ja mõttekam on riigi lisatoetuse leidmine. Arvestades, et ehitustsükkel hõlmab mitut aastat, saab puudujääva summa jaotada mitme eelarveperioodi peale, mis võimaldab väiksemate osade kaupa projekti teostamise rahalise tühimiku mõistuspäraselt täita.

Sisuliselt kõik erinevates projektides osalevad vee-ettevõtted, tegelevad praegu lisavahendite leidmisega, et tagada Eesti erinevates piirkondades joogiveekvaliteedi parandamine ja reovee puhastussüsteemide uuendamine või rajamine. Projektide lõppedes kaasneks tuleviku perspektiivis ka vee-ettevõtluse jätkusuutlikumaks muutumine ning suutlikkus pakkuda elanikkonnale senisest oluliselt kvaliteetsemat ühisveevärgi ja kanalisatsiooni teenust.

AS Emajõe Veevärk loodi Keskkonnaministeeriumi initsiatiivil, et tagada EL poolt rahastatavas Emajõe-Võhandu suurprojektis osalevatele omavalitsustele maksimaalne toetus EL Ühtekuuluvusfondi poolt. AS Emajõe Veevärgiga ühines 22 omavalitsust ja projektiga saadava toetuse suurusjärg on 516,6 miljonit krooni ning tegemist on EL Ühtekuuluvusfondi tagastamatu abiga.

Projekti üldine eesmärk on viia AS Emajõe Veevärgiga ühinenud omavalitsuste veemajanduse infrastruktuur vastavusse EL direktiividega, mis võimaldab tagada kohalikule elanikkonnale kvaliteetse joogivee varustuse ja reovee puhastus- ning kanalisatsiooniteenuse.

Kust saadi teada Teie nimi?

*Erika Paloveer
Tarbijate Kaitse Ühendus UGANDI*

Võib juhtuda, et mõnelt firmalt tuleb Teie nimele kauba või teenuse pakkumine. Teid üllatab, aga rohkem pahandab, kust saadi teada Teie nimi ja aadress. Mõtlete, et keegi on hankinud Teie isikuandmed, sest kuuluvad ju inimese nimi ja aadressandmed isikuandmete hulka. Jätkate arutelu: aga isikuandmete avalikustamine on inimese õigus ning toimub tema vabal tahtel! Kust ikkagi sai pakkuja Teie nime ja aadressi, Teie seda ei andnud. Küllap on andmed võetud telefoniraamatust. Kuid telefon on hoopis abikaasa nimel. Kiri tuli aga Teie nimele.

Kuhu pöörduda protestimaks? Aga muidugi Andmekaitse Inspektsiooni. Ja sinna Te suundutegi. Tegelikult aga tuleks kõigepealt pöörduda ikkagi pakkuja poole, sest tema on huvitatud Teilt tellimuse saamisest ja on jätanud kindlasti Teile saadetud pakkumisele oma kontaktandmed.

Helistage pakkumise teinud firmasse ja esitage oma küsimus. Teile selgitatakse, et olete kasutanud selle firma teenuseid 8-10 aastat tagasi, Teie nime ja aadressi säilitatakse firma andmebaasis ning kui tehakse järgmine pakkumine, siis võetakse arvestust ka Teie nimi ning aadress ning lähebki Teie nimele järgmine pakkumine. Kui hästi järele mõtlete, siis meenub

Teile, et tööpoolest kasutasite selle firma teenust, kuid see oli ju nii ammu... Aga arvuti ei unusta.

Soovitus tarbijale – kui katkestate suhte firmaga, kelle teenust Te kasutasite, paluge neil Teie isikuandmed nende andmebaasist kustutada.

See on vaid ühe juhtumi seletus. Kui Teiega on juhtunud teisi ebameeldivusi kaupade või teenuste ostmisel, kirjutage meile aadressil Ravila 48-41, 50408 Tartu, Tarbijate Kaitse Ühendus UGANDI, meiliaadressil tarbija@uganditk.ee, või helistage telefonil 742 4481. Lisainformatsioon on kättesaadav ka Tarbijate Kaitse Ühenduse kodulehel www.uganditk.ee

Eakad peavad saama väärικalt vananeda

Kadi Pärnits

Riigikogu sotsiaalkomisjoni aseesimees

Eakate sotsiaalne kaitse koosneb õige mitmest valdkonnast. Vaadates meie majanduse väga edukat arengut ei peaks me sotsiaalse kaitse juures rääkima minimaalsest tasemest, vaid tasemest, mis tagab väärिका vananemise.

Pensionid siduda keskmise palgaga

Eakate sotsiaalse kaitse keskmis on pension. Kui tõuseb palk, peab tõusma ka pension. Me oleme oma vanemaalaste ees võlgu selle seadusemuudatuse, et igal aastal tõuseksid pensionid vähemalt keskmise palga tõusu osa. Indeks, mis pensionide küllaldast kasvu tagaks, on vananenud. Kui meil õnnestuks järgmisest aastast pensione indekseerida keskmise palga kasvu võrra, tõuseksid pensionid 14 %, kui ei. siis vaid 9%.. Kui see järgmisest aastast õnnestuks kehtestada, oleks aastaks 2010 pensioni suurus 5000 krooni. Ja seda sõltumata sellest, kes on võimul. Selline keskmise palga kordaja välistaks poliitikute manipulatsiooni stiilis „valite meid – saate pensionitõusu”. See on häbiväärne jutt. Seaduses kirjas olev automaatne kordaja, mis ei sõltu poliitikute suvast, oleks meie vanemaalaste suhtes aus käitumine. Nüüd tekib küsimus: kas järgmisel aastal oleks vaja lisaks indekseerimisele veel ekstra pensionide lisatõusu. Nimelt tõuseb järgmisel aastal 1. juulist kütte käibemaks 5 % asemel 18 % -ni. Kuna tänane valitsus ei ole loonud mingit korda, et soojatootjatele toetusi maksta, läheb pensionitõus talvehakul toasooja hinna kasvule. Siin tuleb pensionilisa, mitte väiksem kui sel aastal, lisaks indeksile juurde planeerida. Mul on siiralt kahju, et valitsus ees seisvat kulude tõusu katta ei taha. Ma ütlen ausalt, et ei ole mõtet välislaenu, milleks on 1,6 miljardit krooni, järgmisel aastal kiirendatud korras tagasi maksta, kui küttearvete probleemid jäävad lahendamata. Meil on madalaim laenukoormus Euroopa riikide seas. Pensionisüsteem vajab reformi ka aastakoefitsendi arvutamise osas. Alampalga eest töötatud aasta annab vaid 0,3 pensioniaastat ja see tähendab tulevikus suurele osale inimestele vaid rahvapensioni. Mis siis, et terve elu

on ära rüगतud. Aastakoefitsendi arvutamise süsteem on aegunud. Mõõdupuuk ei tule võtta keskmist palka (enamus seda ei saa) vaid mediaanpalk ja see teeks pensionide arvutamise inimese jaoks, kes saab väiskemat palka kui keskmine, õiglasemaks.

Kulukad ravimid

Rääkides sotsiaalsest kaistest ei saa kuidagi mööda veel ühest kulukast artiklist ostukorvis – ravimitest. Kuna nende hinnad pole veel Euroopa tasemel, jätkavad need tõusu ja kuna elu läheb edasi, soovivad inimesed ka paremaid ravimeid. Kehtiv süsteem hüvitab teatud osa kuludest neile, kes kulutavad retseptiravimitele üle 6000 krooni aastas. Et valdava osa inimeste kulutused ravimitele jäävad alla 6000 krooni aastas, siis kehtiv hüvitiste süsteem enamikku inimestest ei rahulda. On tehtud ettepanek on hüvitada töövõimetuspensionäridele ja vähemalt 63-aastastele inimestele kuni 1000 retseptiga ravimitele aastas.

Alarahastatud tervishoid

Sotsiaalse kaitse oluline osa on tervishoiuteenuse kättesaadavus. Tervishoiu pikaegne alarahastatus ja vähene riigieelarveline osalus selles on toonud meile pikad ravijärjekorrad ja puuduvad arstid. Valitsuse poolt ei ole tänini pikaegseid lahendusi välja pakutud. Igas maakonnas peaks kõik elementaarsed eriarstid olema olema, keerulisematel käikudel Tallinna ja Tartu tuleks vähekindlustatud inimestel kulud kompenseerida nii nagu muu maailm seda teeb. Täna tekitab probleeme 5000 krooni eest aastas rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavus puuetega inimestel. Hea on see, et selle aasta lisaeelarve võimaldab järjekorrad likvideerida ja usun, et järgnevatel aastatel sellist jama, mis sel aastal, ei kordu. Küll aga ei saa me kännu tagant välja puuetega inimeste toetuste tõstmist. Järgmisel aastal tuleb jälle leppida 400 krooniga, abivahendite osas ei ole ette näha samuti eelarvetõusu. Suur majandusedu paneb selles osas küll kukalt kratsima - kuidas see küll inimesteni jõuab. Valituse poliitika - miljardi eelarve krooni reservi panek ja 1,6 miljardi välislaenu kiirendatud korras tagasi maksmine - toimub küll abi vajavate inimeste arvelt.

Hooldusravi vaelapse rollis

Hooldusravi, hooldekodude ja pansioonide küsimus vajab sotsiaalse kaitse valdkonnas kiireid lahendusi. Tingimused on kehvad, järjekorrad pikad ja nendegi kohtade eest maksmine käib peredel üle jõud. See, et meil oleks head hooldusravi on väärt meie inimesed ja seda nõuab euroopalik sotsiaalpoliitika. Mul on kahju, et valitsus nii olulise asjaga ei tegele. Vajalik on juurutada nõ neljapoolse rahastamise süsteem, milles osaleksid riik, haigekassa, omavalitsus ja väikemas osas inimene ise. Anname aru, et see teema ei kuulu rubriiki „500 krooni sulle - hääled mulle”. Aga see on jube, kui valitsus tegeleb asjadega, mis on kerged ja populaarsed. Ilma korraliku hooldussüsteemita ei ole väärikat vananemist.

Tööhõive kõrge

Viimasena tahaksin märkida ära vanemaalaste tööhõive. Eestis on vanemaalaste tööhõive kõrgem euroopa keskmisest. Meie inimesed töötavad aastajagu kauem kui euroopa eakaaslased. Eestlased lahkuvad tööhõivest keskmiselt 61-aastaselt. Põhjus on siin peamiselt madalas pensionis. Viimasel aastal on vanemate inimeste tööhõive veelgi tõsusnud. Siin aitab kaasa see, et noorte kultus hakkab üle minema, noored on kümnete tuhandete kaupa lahkunud mujale tööle. Riigi seisukohalt ütlen, et me oleme igati seda meelt, et vanemaalised inimesed töötaksid ja end hästi tunneksid. Vaatama sellele, et hõive on vanemaalaste osas üsna hea, on nende diskrimineerimist nii tööandja kui tööturu reeglite osas toimunud palju. Oleme seisukohal, et ka tööturuteenuseid (koolitust, töövahendust) tuleb osutada inimestele sõltumata vanusest. Inimese seisukohast peaks pension olema muidugi nii suur, et tööd teha vaja poleks. Kes tahab, saab teha, kes ei taha, ei tee. Siit kerkib kohe küsimus ka pensioni ea kohta. Selle kohta ütlen, et kuna tervelt elatud eluaastad on meie inimestel üks madalamaid Euroopas ja alles 2015. aastaks on võetud eesmärgiks, et tervelt elatud eluaastaid oleks meestel 60 ja naistel 70 aastat, ei tasu pensioniea tõusust meil rääkida. Pensioniea tõstmise selliste oludes ei ole tõsine jutt.

Mis juhtus Võrtsjärve konstaablipiirkonnas

Puhja

29.10.2006 avastas kodanik Enno, et akna kaudu on sisse murtud Puhja vallas Teilma külas Salu talus asuvasse maaodusse ning varastatud on mootorsaag MCCulloch. Vargusega tekitati kahju 4000 krooni.

20.10.2006 õhtul saabus ärev teade Ulila alevikust, et kodanik Erki leidis Suveaia taga metsaservalt kilekoti milles oli 3 inimese pealuud. Pealuud saadeti Tallinnasse ekspertiisi.

13.10.2006 ligikaudu kell 23.00 lõhuti Puhja alevikus Puhja Gümnaasiumile kuuluva staadionimaja aknapakett. Paketi väärtus on 490 krooni. Alustati väärteomenetlust ja koostati alaealisele noormehele väärteoprotokoll.

14.10.2006 kell 00.15 lõhuti Puhja alevikus Puhja Gümnaasiumi hoovipoolsel uksele aknaklaas. Alustati väärteomenetlust ja koostati väärteoprotokoll alaealisele noormehele.

17.10.06 püüdis kodanik Ats (sündinud 1956) varastada Puhjas Elva TÕ kauplusest Turba ühte pudelit viina Ekstra, maksumusega 42.90 krooni. Müüja seksus ja vargus jäi seekord lõpule viimata. Alustati kriminaalmenetlust kuna koda-

nik Ats tabati varguselt juba teist korda.

Ööl vastu 27.09.2006 murdi sisse Puhja alevikus kaheksasse garaaži. Varastati tööriistu, automakke jms. Alustati kriminaalmenetlust.

15.09.2006 rikkusid kolm alaealist noormeest avalikku korda Puhja Gümnaasiumis. Õpilased eirasid õpetaja korraldusi, demonstreerisid lugupidamatust õpetaja suhtes ja osutasid füüsilist vastupanu. Klassi normaalne õppetöö oli häiritud. Alustati väärteomenetlust ja koostati väärteoprotokollid.

24.09.2006 teatati, et Tartumaal Puhja vallas Palupõhja külas oli hommikul Alam-Pedja looduskaitsealale rabasse marjule läinud kodanik Eve koos kaaslasega. Õhtupoolikul ei leidnud aga Eve enam koduteed ja võttis ühendust rabast väljunud tuttavatega, öeldes, et on eksinud. Peale politsei olid otsingul abis kohalikud mehed. Nemat leidsidki eksinud jõe äärest üles. Õnneks polnud Evel peale kerge külmetuse midagi viga ning arstiabi ta ei soovinud.

Rannu

18.10.2006 Rannu vallas tabati kodanik Vladimir joojuna olekus avalikus ko-

has. Koostati väärteoprotokoll.

24.09.2006 visati Rannu alevikus korteri aken telliskiviga puruks. Kodanik Teedule koostati väärteoprotokoll.

23.09.2006 tabati kodanik Teet joojuna olekus Rannu alevikus. Kodanik Teet viidi kainenema ja koostati väärteoprotokoll.

Konguta

28.10.2006 läks Konguta vallas, Külaaseme külas kaduma Tartu linna kodanik Ertti (sündinud 1988). Mees ei suutnud pimedas metsas orienteeruda ning eksis. Noormees leiti mõni aeg hiljem.

06.10.2006 magas Konguta vallas Annikoru külas maja trepikojas joojuna olekus kodanik Irina. Koostati väärteoprotokoll.

08.10.2006 ründas koer 4 aastast tüdrukut. Juhtum leidis aset Konguta vallas Annikoru külas. Koera omanikule, kodanik Irinale, koostati väärteoprotokoll.

01.10.2006 avastati, et Konguta vallas, Elva jõe äärsest Meereri puhkekoost on varastatud kaks pinklauda ja üks matkamaja (laavu). Vargusega tekitati kahju 83 544 krooni.

Kirikuelu

LAUPÄEVAL, 11. NOVEMBRIL kell 14 on Kavilda kirikus juba väikeseks traditsiooniks kujunenud **hingedeaja muusikaline palvus**. Nagu varem, osalevad ka nüüd vaimulikud ja lauljad erinevaist kirikuist. Kosutuseks on kuum tee ja supp. Eriti hullu ilmaga on võimalus palvust pidada ka Puhja kirikus. Usume siiski, et Taevaisa õnnistab seda ettevõtmist nii nagu ka kahel eelmisel laupäeval toimunud koristustalguid. Kõik on lahkesti osa saama lauludest ja palvetest, mis aitavad Kavilda pühakojal uuele elule tõusta ja osalejail uut hingejõudu ammutada. Lisainfo tel. 7451561 ja 55563876.

PÜHAPÄEVAL, 26. NOVEMBRIL, on Puhja kirikus algusega kell 10 armulauaga **Igavikupühapäeva jumalateenistus**. See paneb punkti kirikuaastale, et teha ruumi juba detsembris algavale adventiajale. Siis on kohaseim aeg oma lahkunud lähedaste mälestamiseks.

Tartu FEM NET ootab ettevõtlike naisi

Eesti Maaülikooli avatud ülikooli ruumides tegutseb alates kevadest FEM-NET Tartu teabekeskus. Teabekeskus on mõeldud eelkõige naistele, kes soovivad alustada oma ettevõtlust kui ka tegutsevatele naisettevõtjatele, kes soovivad saada ettevõtlusalast teavet.

Teabekeskus on ka omalaadne kohtumispaik, kus ettevõtlikud naised saavad omavahel suhelda. Tagasiside seni toimunud tegemisest on olnud väga hea. Läbivalt on kõlanud mõte, et ühiselt tegutsedes, teisi toetades on ka endal kergem oma ettevõtet edasi arendada ja hakkama saada.

Erinevate projektide käigus on analüüsitud barjääre ja probleeme, millega naisettevõtjad kokku puutuvad. Nendest võiks nimetada puudu jäämist julgusest ja enesekindlusest oma ettevõtte alustamisel, ebapiisavaid rahalisi ja ka ajalisi võimalusi teadmiste hankimisel, raskused töö- ja pereelu ühitamisel. Siinkohal saabki nõu ja abi FEM NET teabekeskusest, kuhu ootame ettevõtlike naisi, et üheskoos tegutseda ja probleemidele lahendusi leida.

Samuti koordineeritakse teabekeskuses võrgustikutööd, vahendatakse koostöökontakte nii Eesti-siseselt kui ka rahvusvahelisel tasandil, korraldatakse koolitusi, seminare ja infopäevi.

Kui soovid osaleda FEM NETi tegevuses ning olla ka ise edukas, siis külasta FEM NETi kodulehekülge www.fem.ee FEM NET Tartu teabekeskuse aadress on Kreutzwaldi 64, Tartu, tel. 7313175 ja e-post riin.kikkas@emu.ee

Sotsiaalne eelarve

Jaak Aab, sotsiaalminister

Võrreldes eelmiste aastatega on elu Eestis paremaks läinud. Töötuse protsent on kõigi aegade madalaim ning majandus rühub ülesmäge. Kuid suure majanduskasvu valguses ei tohi unustada neid, kelleni edu ei jõua. Kesken-duda tuleb sotsiaalsele heaolule ja pa-randada ka nende olukorda, kes pole sattunud asiste sekka.

Valitsuses kinnitatud ja Riigikokku edastatud riigieelarve seaduse eelnõu järgi tõuseb Sotsiaalministeeriumi eel-arve viie miljardi krooni võrra: 25,6-lt 30,7 miljardi kroonini. Enim toetab eel-arve riikliku hoolekande, peretoetuste ning kiirabi olukorra parandamist.

Toetame peresid

Ei ole ammu enam uudis, et eest-lasi jääb järjest vähemaks. Negatiivse iibe oluline põhjustaja on olnud pere-de vähene toetamine ja sellest tulenev kindlusetus tuleviku ees. Valitsuses heakskiidu saanud peretoetuste täien-dav tõus võimaldab perede olukorda leevendada. Peretoetusteks on riigi-eelarves kavandatud pea 1,8 miljardit, 87 miljonit krooni rohkem kui eelmi-sel aastal. Tuleva aasta 1. juulist tõuseb lapsetoetus alates pere kolmandast võ-sust seniselt 300 kroonilt 900 kroonini kuus. Ka õhtu- ja kutsekoolis õppijatele makstakse kuni 19 aastaseks saamise-ni lastetoetust, varem võimaldati seda vaid tavakooli ja osadele kutsekooli õpilastele.

Vanemahüvitise maksmiseks on 2007. aasta eelarves planeeritud aga 884 miljonit krooni, kasv võrreldes 2006. aastaga on 61,4 miljonit krooni. 2007. aastal on prognoositav keskmine vanemahüvitis 5080 krooni kuus.

Planeerime iseseisva elu alustamisel toetada ka eestkostel ja peres hoolda-misel olnud lapsi. Lisaks hoolekande-asutustes kasvanud lastele tahame ka neid toetada ühekordse 6000 kroonise elluastumise toetusega. Lisaks tõstetak-se nendes peredes kasvavate laste iga-kuist toetust 600 krooni võrra – 900lt

1500 kroonini. Samas säilivad toitja-kaotuspension ja kõik teised toetused, millele lapsel või perel on õigus. Leian, et hooldus- ja kasuperedes kasvavaid lapsi tuleb enam toetada ning seeläbi soodustada vanemliku hoolitsuseta laste kasvamist perekonnas.

Riiklik hoolekanne

Pikka aega on olnud alarahastatud riiklik hoolekanne. Sellele valdkonna-le on järgmisteks aastateks plaanitud oluliselt suuremaid summasid. Laste hoolekandele on järgmiseks aastaks kavandatud ligi 184 miljonit, kasv võr-reldes 2006. aastaga 36,8 miljonit kroo-ni. Erivajadustega inimeste hoolekande eelarve kasvab võrreldes 2006. aastaga 37,1 miljonilt kroonilt, 171 miljonini.

Palgad hoolekandeaasutustes on ol-nud aastaid minimaalsed. Kui viima-sele lisada veel suur koormus, on sel-ge, miks haritud töötaja motivatsioon hoolekandeaasutuses töötada on väike. Järgmisel aastal tõstetakse nende pal-kasid keskmiselt 25%, oleme planeeri-nud ennakkasvu jätku ka aastail 2008 - 2010.

Hoolekandeaasutuste ehituseks ja renoveerimiseks suurendatakse res-sursse senisega võrreldes 106 miljoni krooni võrra ning koos välisabiga on see 2007. aastaks 123 miljonit. Nii mõ-nigi laste- ja hooldekodu saab uue ka-tuse, tihedamad aknad ja nõuetekohase ligipääsetavuse. Oleme alustanud uute tänapäevaste hooldekodude ehitamist. Veel sel aastal valmivad uued hooned Karula Kodus Viljandimaal, kuhu kokku investeeritakse 65 miljonit krooni.

Väga populaarseks on osutunud puuetega inimestele mõeldud rehabi-litatsiooniteenus, mis loodi sotsiaalse integratsiooni, iseseisva toimetuleku, tööleasumise ja töötamise soodusta-miseks. Erivajadustega täiskasvanute rehabilitatsiooniks kavandatakse 11 ja laste rehabilitatsiooniks 34 miljo-nit krooni rohkem kui mullu, kokku 91 miljonit. Täiendavad vahendid on planeeritud rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavuse parandamiseks. Sellega

paraneks puudega inimese sotsiaalne toimetulekuvõime ja ta vajaks edasises elu vähem kõrvalabi ja järelevalvet. Li-saks plaanime juurutada individuaalse rehabilitatsiooniplaani ideed, et teenu-se maht vastaks inimese tegelikele va-jadustele.

Tahame parandada kiirabi olukorda

Selle valitsuse prioriteet on sisejul-geolek, mille üks osa on kiirabi. See-tõttu oleme planeerinud kiirabi eel-arve kasvu ennaktempos. Lisaks juba kinnitatud riigieelarve strateegias ette nähtud tõusule otsustasime kiirabile eraldada täiendavalt 30 miljonit, kok-ku on eelarve kasv 80 miljonit krooni. Järgmiseks aastaks on kiirabile plaani-tud 309 miljonit, mille arvel tõstetakse kiirabitöötajate palka, tagatakse vaja-lik täiendkoolitus ning parandatakse kiirabi logistikasüsteemi. Hädavajalik on võrdsustada kiirabipersonali pal-gakorraldus ülejäänud tervishoius ra-kendatud põhimõtetega ning peatada tervishoiutöötajate ja kvalifitseeritud kiirabitehnikute lahkumine kiirabist.

Pensionitõus

Ja lõpuks rõõmustav sõnum pen-sionäridele. Valitsus otsustas eelarve ja lisaeeelarvega täiendada pensionikassa vahendeid kokku üle 4,1 miljardi kroo-niga. Seda tehakse lisaks sotsiaalmaksu vahenditele muude tulude arvelt. Kok-ku on selle aasta lõpuks pensionikassas viis miljardit krooni, mis võimaldab katta nii eelmisi kui tulevasi pensioni-tõuse. Raha selleks on olemas, vaja on vaid poliitilist tahet, et pensionäride elujärge parandada.

Nii selle kui ka järgmise aasta sot-siaalvaldkonna eelarve kasvab rohkem kui ei kunagi varem ning võimaldab leevendada selle valdkonna vajadusi. Kokku kasvavad sotsiaalse kaitse kulu-tused 2006. aastal koos lisaeeelarvega üle kolmandiku! Ministrina saan kindlalt öelda, Eesti inimeste sotsiaalne kaitse on olnud ja on jätkuvalt kõige tähtsam.

Sügisnäitus Uula Huvikeskuses

Elle Vaimann, aiandushuviline

Meeleolukat näitust „Sügisvärvid aias“ said huvilised uudistada Uula Huvikeskuses 8. ja 9. oktoobril. Torreda väljapaneku taga olid need, kes selle aasta kevadest alates koos käinud taimekasvatuse ja aiakujunduse koolituskursusel, kus aiatarkusi on jaganud lektor Siivi Raju (OÜ Siivi Lilleaed) ning Laine Paimla (OÜ Aed ja Muru). Selle aja jooksul on teada saadud palju huvitavat aiandusest, on õpitud kujundama koduaedu ja lõikama viljapuid. Aiandushuviliste kevadistele kooskäimistele pani ilusa punkti juuni lõpus toimunud ringsõit, mille käigus külastasime koduvalla kauneimaid aedu ning lõpuks läksime vaatama ka meie lektori Siivi liigirikast ja põnevat koduaeda Tartus.

7. oktoobril kogunesime pärast suvepuhkust taas huvikeskusesse, et koduaedade andidest kokku panna kirev sügisnäitus. Nii mõnelgi meie aktiivsel aiandushuvilisel ei võimaldanud tihe sügistööde graafik jääda

küll kogu päevaks näitust üles panema, kuid seda lahkemalt toodi oma koduaedadest sügislilli, köögi- ja puuvilju ning ka kaunit purki tehtud hoidiseid. Näituse ülespanijate ees seisis keeruline ja põnev ülesanne: kuidas kogu sellest rikkalikust materjalist panna kokku kaunis väljapanek. Kuid tänu Siivi ja Laine huvadele nõuannetele ning naiste nobedatele näppudele saime hakkama! Tulemusega jäime rahule ise ja loodetavasti ka kõik need, kes kahe päeva jooksul näitust külastada jõudsid. PILT (sügisnäituse töögrupp)

Kuid sügisnäitusega ei ole aianduskursuse tööd ja tegemised veel lõppenud. Uula Huvikeskusesse on aiandushuvilised oodatud veel kolmel korral: 28. oktoobril räägime roosidest ja rododendronitest, 18. novembril õpime suvel kogutud taimedest tegema kuivseadeid ning 9. detsembril on teemaks jõulud toas ja aias ning juttu tuleb ka jõuluaegsest aiavalgustusest. Kursuste algus on iga kord kell 10. Kõik huvilised on oodatud!

Sügisnäituse töögrupp

PUHJA MAANAISTE SELTS ANNAB TEADA

Puhja Maanaiste Selts korraldab järjekordse heategevusliku ürituse

“Asjad vahetavad omanikku”

Kui teil on pakkuda endale mittevajalikke riideid, jalatseid, kodutekstiili või koduinventari, siis palun loovutage see neile, kes seda vajavad. Riided peavad olema terved ja puhtad.

Kogumine toimub **Puhja Seltsimajas 13.-16. novembril** kell 10-12 ja 17-19.

Kogutud asjade jagamine toimub **Puhja Seltsimaja saalis 17.-18. novembril kell 10-15.**

Uula huvikeskuses

Taimekasvatuse ja aiakujunduse koolitus: Lektor: Siivi Raju

18.11.06 / 10.00 - 15.00 Kuivseaded, praktiline töö
09.12.06 / 10.00 - 15.00 Jõulud aias ja toas, valgus aias

Käsitööring:

Koolivaheajal toimuvad järgmised käsitöö-tunnid:

02.nov. kell 18.20 - klaasi- või portselanmaali kursus (maalitav materjal võta ise kaasa)

04.nov. kell 14.00 - siidimaali kursus (soovitatav eelregistreerimine)

25.nov. kell 14.00 - käsitööring (vastavalt soovile, kas klaasi- või siidimaal ka täiskasvanutele)

Luatennise turniir:

03. november 2006 algusega kell 16.00

Shaping:

Ootame kõiki shapingu- või aeroobikahuvilisi 07. novembril kell 19.00 – teeme trenni ja lepime kokku edaspidised kooskäimise ajad.

Pensionäride kohvikklubi 22.nov. kell 13.00

Täiendav info huvikeskuse juhatajalt telefonil 5690 4718

Spordist Puhjas

Jaak Ratt, treener

Puhja poisid võistlesid Võhmas Eesti Koolisporti Liidu jalgpalli rahvaliigas

Oktoobrikuu kümnendal päeval võistlesid 8 - 9 klasside noormehed finaalturniiril Võhmas. Kokku osales finaalis 8 võistkonda. Puhja võistles alagrupis koos Vasalemma Põhikooliga, keda võideti alagrupimängus 5:0, Tapa Vene Gümnaasiumi võideti 2:0 ja Nõo Põhikooli 1:0. Siis tegi väsimus aga oma töö ja vahegrupi mängus Võhmaga enam väravaid ei suudetud lüüa. Mängu võitis penaltite seeriaga Võhma ja nemad said finaalmängu õiguse Kehtna Põhikooliga. Meie osaks jäi 3 - 4 koha mäng, kus kohtusime taas Vasalemma Põhikooliga. Sedapuhku blokeeriti meie ründajaid väga oskuslikult ja meie poisid ei suutnud väravaid lüüa, küll aga tegid seda vastased. 0:2 kaotus andis meile neljanda koha, mida tuleb lugeda tubliks saavutuseks. Puhja võistkonnas mängisid T. Paavilainen, M. Paavilainen, M.Järvet, M.Tamm, P.Pokk,

E. Sinilill, K. Siimer, väravavaht N.Konovalev, J.Samoilov. Võistkonna kaaslastele elasid kaasa Kambjas maakonna tsooni ja meistriturniiril ja Valgas poolfinaalturniiril mehetegusid teinud M. Järv ja A. Stvolov, kes paranevad vigastusest.

Võrkpalli mängiti maakonna karikaturniiril

Enne sügisvaheajale minekut võistlesid Puhja noormehed kahe võrkpallivõistkonnaga maakonna karikaturniiril Lähdel. Kodus mängisid meie esimene ja teine võistkond omavahel, alagrupis. Selle mängu võitis esindusvõistkond. Esimese võistkonna alagrupivastaseks oli Lähdel veel Nõo Gümnaasium ja Lähte Ühisgümnaasium. Mängud olid tasavägised ja lõppesid meie võistkonnale napi kaotusega. Meie mõlema meeskonna osaks jäid mängud 5. - 8. kohani.

Mõlemad võistkonnad võitsid edasi nii Elva Gümnaasiumi, kui ka Kallastet. Kuna alagrupimäng tuli kaasa tagumiste kohtade mängugruppi siis kuulus 5. koht esimesele ja 6. koht teisele võistkonnale. Nõo vastu sai saatuslikuks asjaolu, et proovisime mängida ühe sidemängijaga. Kuna poisid said seda mängujoonist vaid paar treeningut harjutada, siis mäng ei klappinud.

Esimeses võistkonnas mängisid E. Jäger, K. Sootla, E. Hurt, M. Saksjaak, T. Naan, I. Luts, S. Sups, S.Pruusapuu. Teises võistkonnas A. Lemberg, T.Paavilainen, P.Sonn, T.Tali, M. Paavilainen.

Sulgpalluritel hooaeg avatud

Lembit Lätt, treener

Eesti noorte GP etapp peeti 23.-24.09.Tallinnas ja teine etapp 21.-22.10.Tartus. Puhja sulgpalliklubi edukaimaks osutus Margit Laars, kes saavutas vanuseklassis U-11 mõlemal etapil 3. koha.Tallinnas alistas ta 3. koha mängus Nõo esindaja Helina Rütli 21:14, 21:17. Seevastu Tartus tuli Margitil just Helinale alla jääda. Võidu korral oleks olnud Margitil vähemalt 2. koht tagatud. Igati tubli saavutus igal juhul.

Harrastusmängijate esimene paarismänguturniir toimus Pärnus. Puhja sulgpallurid suutsid kaks hõbedast auhinda koju tuua naispaarismängus Anneli Hark - Irja Rattasep ja segapaarismängus Irja Rattasep - Lembit Lätt. Järgmised võistlused juba 11.10. Tallinnas. Edukat hooaega kõigile.

Usinad käsitöötegijad ja muidu toimekad inimesed!

Tulge kauplema jõululaadale, mis toimub
Puhja Seltsimaja saalis
9.detsembril kell 11.00-16.00

Ootame ka külastajaid. Võib-olla leiate
midagi jõulukotti poetamiseks.

Puhja Maanaiste Selts

SELTSIMAJA ANNAB TEADA

13. - 16. novemberil kell 10.00 – 12.00 ja 17.00 – 19.00
kogume taas KASUTATUD RIIDEID JA MAJAPIDAMISTARBEID
Jagamine 17. - 18. novembril kell 10.00 – 15.00 Puhja MNS

Neljapäeval, 23. novembril kell 15.00
PENSIONÄRIDE KADRIÕHTU.

Ootame Kadride ja muidu piduliste rohket osavõttu! Tantsumuusikat teevad Priit ja Anti Rõngust. Teekõrvase võtame ise kaasa.Tasuta. Valla buss toob peole: Möisanurmest 14.00, Ulilast 14.15, Uulast 14.20, Järvakülast 14. 0

Reedel, 24. novembril kell 21.00
KOHVIK – KLUBI

Külaliseks noor tõusev täht MARCO. Peole lisavad sära kõhutantsijad. Lauad ettetellimisel. Osamaks (a´ 80.- kr.) tasuta hiljemalt 20. novembril seltsimajja või „Piilu“ baari.

Pühapäeval, 26. novembril kell 9.00 – 16.00
KADRILAAT Jälgige reklaami!

Reedel, 1. detsembril kell 12.00
TARTUMAA LIIKUMISRÜHMADE PÄEV

Laupäeval, 9. detsembril kell 11.00 – 16.00
JÕULULAAT Korraldab Puhja MNS

Novembrikuu õnnesoovid

96 MARIA KOLK	25. 11	Ridaküla külast
90 STEPANIDA JAKOVLEVA	11. 11	Ulila alevikust
84 AINO MÄGI	19. 11	Puhja alevikust
84 HEDVIG-KUNIGUNDE LAURI	30. 11	Puhja alevikust
83 PRIIDU KORBERG	14. 11	Puhja alevikust
82 ANNA LAITINEN	23. 11	Puhja alevikust
80 ANASTASIA SAFRONOVA	10. 11	Puhja alevikust
80 ELSA LIIV	13. 11	Mäeselja külast
80 ANASTASSIA BERJOZOVA	20. 11	Ulila alevikust
75 ELFRIEDE MÕTUS	26. 11	Teilma külast
70 AARNE REMMELKOOR	02. 11	Puhja alevikust
70 EMILIA LEPIK	07. 11	Rämsi külast

Valla uued kodanikud

EVE VIHAND

AHTI SUVI

tütar

LENNA-LIIS

sündis 27. septembril 2006

EVELIN UIBO

HELGER LUTS

poeg

HEIGER

sündis 07. oktoobril 2006

Tänuavaldus

Teisipäeval, 10. oktoobril 2006 teatati, et Puhja vallast Vihavu külast pärit Johanna Usutav pole eelneval ööl oma koju jõudnud. 1929 aastal sündinud naine läks metsa oma lambaid otsima ja ilmselt eksis.

Sangla soos hakkasid otsinguid läbi viima 11 politseinikku, 5 abipolitseinikku, 3 teenistuskoera ja appi tulid ka neli kohalikku elanikku kolme ATV-ga. Metsa mindi kell 13.15, naine leiti Sangla soost kell 16.00.

Elva konstaablijaoskonna komissar Kaja Suur tänab ot-singuoperatsioonis osalenud eraisikuid kiire ja tubli töö eest. Organiseerimisel ja otsimisel olid abiks Kalle Kivaste, Rein Kivaste, Eduard Aan, Väino Hõlpus ja Mati Jõgeva, Veera Keeldoja, Sulev Heinaru, Innart Letens, Andres Kosk ja vallavanem Vahur Jaakma.

MÄLESTAME

ILMAR JUUDAS

18. 03. 1914 – 11. 10. 2006

IVAN SINKONEN

28. 10. 1944 – 28. 10. 2006

Tänuõnad Leini Laarsile

kes esindas Puhja valda ja Tartumaa raamatukogusid vabariiklikul kirjanduse tundmise võistlusel ja saavutas neljanda koha!

Oleme uhked Sinu teadmiste üle!

Elga, Sirje jt tänulikud kolleegid

Oled oodatud osalema Eesti Maaülikooli avatud ülikooli poolt koordineeritava projekti **Väikeettevõtluse toetamine maal** tutvustaval infotunnil, mis toimub detsembril alguses Eesti Maaülikooli ruumides.

Projekti sihtrühmaks on mittetöötavad inimesed, kes sooviksid alustada ettevõtlusega. Projekti raames viiakse läbi ettevõtluse koolitus (ka ettevõtlusvaldkonna erialane koolitus), äriplaani koostamine ja parimate äriplaanide rahastamine (kuni 50 000 krooni äriplaani kohta).

Infotunni täpne toimumisaeg teavitatakse registreerunutele telefoni teel.

Oma osalemisest anna teada tel 7313175 või

e-mail riin.kikkas@emu.ee, Eesti Maaülikooli avatud ülikool, Kreutzwaldi 64, Tartu.

PÄÄSTEAMETI TEADE

Päästeamet soovib inimestel kontrollida ahjud-pliidid ning pühkida korstnad.

Oktoobris on päästjatel tulnud sõita juba mitmele küttekehast alguse saanud tulekahjule. Üldjuhul on taoliste tulekahjude põhjuseks pühkimata korstnad ning lõõrid, kus ladestunud pigi ja tahm süttivad.

Korstna pühkimise teenus tuleks tellida juba kütteperioodi eel ning lasta korstnapühkijal küttekolded kriitilise pilguga üle vaadata.

Ikka ja jälle võiks meelde tuletada järgmist:

- hoone korsten ja tahmalõõrid peavad olema puhtad ning pragudeta;
- pliiti, maja- või saunaahju tuleb kütta mõõdukalt, liigkütmine on hoonete süttimise üks levinumaid põhjuseid;
- kütte- ja soojendusseadmeid (pliidid, ahjud, soojapuhurid) ei tohi jätta järelevalveta;
- tulekahjusid aitab varakult avastada suitsuandur!

Kontaktid korstnapühkimise teenuse tellimiseks saab Eesti Korstnapühkijate Koja koduleheküljelt www.korsten.ee

Kütteseadmetest tingitud tulekahjudes hukkus möödunud aastal 10 inimest, 2004 aastal hukkus 5 inimest.

Päästeamet hoiatab - hooldamata küttekeha on ülimalt ohtlik ning võib hävitada meie kodu!

Lisainformatsioon:

Rain Porss

Päästeameti pressiesindaja

tel: 628 2067

mob: 52 52 112

faks: 628 2099

rain.porss@rescue.ee

PUHJA VALLA LEHT

VÄLJAANDJA: Puhja Vallavalikogude ja Vallavalitsus

61301 Tartumaa; tel. 730 0641

TOIMETAJA: Päivi Märjamaa, toimetaja@puhja.ee ja paivi@puhja.ee

TRÜKITUD OÜ Tartumaa Trükikoja

TRÜKIARV: 1050